

The Views of Teacher Candidates and Teachers Regarding Children's Literature¹

Ayşe Özgül İNCE SAMUR²

Received: 20 August 2018, Accepted: 04 December 2018

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze the opinions of teacher candidates and teachers regarding children's literature. It is the main purpose to determine the opinions which belong to ones who are undergraduate in department of Turkish education and Turkish teachers doing master degree from the same lecturer at the same period. Children's literature refers a specific field which includes vital necessity much more than a course given at the universities. In other words, children's literature is an area where we can find lots of facilities to examine "reading culture" from the birth to adolescent. In short, there can be children's books. Children's books are both oral and written stimulates which are prepared by approaching to children's ages, necessities and properly developments with an artist sensitivity. With this awareness; as people who put them into practice, both teacher candidates and teachers' views play an important role about children's literature and its effect in children's lives, it is an important issue. The study included a case-study method as a qualitative research design. Research staff consists of sixteen teacher candidates attending to Zonguldak Bulent Ecevit University, Faculty of Ereğli Education grade 3rd and four teachers who do master degree in the same department in 2016-2017 education term. Totally this study include twenty persons. Semi-structured interviews were used to collect the datas. Semi structured forms which include six questions were prepared by consulting expert opinions so that we could do research the opinions reading children's literature. These interviews were carried out and recorded one-to-one interview technique. Thanks to these interviews, descriptive analysis style was also used to analyze the obtained data. Following the searches, it has been observed that there have been positive awareness developments regarding children's literature between teachers and teacher candidates.

Keywords: Teacher Candidate, Teachers, Children's Literature Lesson, Children's Books, The Opinions Regarding Children's Literature.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance

Apart from being a course, which is studied at undergraduate and postgraduate grades, children's literature is an important area that influences human life starting from early childhood. It is a process affecting academic and personal success within the frame of needs and developmental features of an individual between the ages of 0-14. In this respect, the fact that teacher candidates studying at Education Faculties and teachers should be aware of the importance of children's literature is a significant topic in this study. In general, the main goal in this study is to reveal that it is important for teacher candidates and teachers of Turkish Language to have sufficient information on children's literature and to suggest quality children's literature works to their students during lessons based on this information.

Methods

This study is carried out using case study method which is one of the qualitative research designs. In the study, convenient sampling method is used. The work group of this research is consisted of 20 persons in total with maximum variety, "16 teacher candidates" out of 64 teacher candidates studying at 3rd grade in Turkish Language

¹ This study was presented and included in the abstract book in 12th AGP International Humanities and Social Sciences Conference, Prague, 4-6 May 2018.

² Assoc. Prof. Dr., Zonguldak Bulent Ecevit University, Ereğli Faculty of Education, ozgulince7@gmail.com

Teaching Department in Zonguldak Bulent Ecevit University and “4 teachers” out of 7 students studying for a master’s degree at the same department. The selected students perform low-medium-high level of success.

Semi-structured interview is used to collect data. For analyzing the views of the teacher candidate at Turkish Language Teaching Department and teachers of Turkish Language about children’s literature, a semi-structured interview form consisting of 6 questions is finally prepared after consulting the experts on this topic; and the interview form is conducted by recording and using one on one interview method. As for the analysis of the data obtained from interviews, descriptive analysis method is used. The answers given for the semi structured interview questions are formed into written texts and the data is encoded according to these texts. Also, the data is designated as frequency based on participants’ opinions and frequency of occurrence.

Results, Discussion and Conclusions

According to the answers given about children’s literature course before taking children’s literature course, it is stated that most teacher candidates have no knowledge about children’s literature before and teachers don’t have sufficient knowledge about it although they took this course at undergraduate level. According to the answers given for the question as how they define children’s literature after taking children’s literature course, it is found out that most of the teacher candidates and teachers define children’s literature as gaining reading culture and increasing a desire for reading. Based on the answers given for the question about the goal or goals of children’s literature, most of the teacher candidates and teachers express that the main goal of children’s literature is to gain reading culture and for this purpose, books should to be chosen appropriate to age periods and developmental features of individuals primarily. According to the answers given for the question as “where” and “how” to use children’s literature in Turkish Language classes as a teacher or a teacher candidate, most teacher candidates state that they read the books before recommending them; and most teachers express that first they choose and read quality books and then they recommend them. Based on the answers given for the question about the influence of children’s literature on them in their daily lives, most teacher candidates say that they read books before recommending them; most teachers state that they understand the richness of children’s literature. According to the answers given for the question as what their opinions and suggestions about the importance of children’s literature in an individual’s life are, most teacher candidates say that it is necessary for teachers; all the teachers indicate that it should be a more qualified and extensive course during undergraduate period. In the widest sense, it can be said that the awareness of teacher candidates and teachers about children’s literature has developed positively.

In this study, the main goal is to analyze the views of teacher candidates of Turkish Language who are not practitioners in educational system and teachers of Turkish Language who are one on one practitioners in the system. When the studies in literature are analyzed, it is seen that there are studies done about children’s literature with teachers and teacher candidates at every level of educational system. In general, it is defined in these studies that teachers and teacher candidates have knowledge on external structure features of basic principles of children’s literature, but they don’t have sufficient knowledge, consequently, conscious about the internal features, in other words, quality of children’s literature. In this respect, it is considered that this study is important and necessary because it reveals whether teacher candidates taking children’s literature course from the same lecturer and teachers have developed an awareness in this field or not, and it shows the influences of children’s literature on daily and work lives of them. Within the study, it is considered that studies can be done to evoke sensibility of students, teachers and academicians in their fields about the importance of children’s literature in early period.

Öğretmen Adaylarının ve Öğretmenlerin Çocuk Edebiyatına İlişkin Görüşleri¹

Ayşe Özgül İNCE SAMUR²

Başvuru Tarihi: 20 Ağustos 2018, **Kabul Tarihi:** 04 Aralık 2018

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin çocuk edebiyatına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Aynı dönem aynı öğretim üyesinden çocuk edebiyatı dersini alan hem lisans eğitimi gören Türkçe Eğitimi Anabilim dalı öğrencilerinin hem de bu bölümde yüksek lisans yapan öğretmenlerin, çocuk edebiyatına ilişkin görüşlerini belirlemek temel amaçtır. Çocuk edebiyatı, yükseköğretimde bir ders olmasından öte yaşamsal bir gerekliliği de içeren bir alandır. Başka bir söyleyişle, bireyin doğumundan başlayarak ergenliğe uzanan süreçte “okuma kültürü” edinmesine olanak sağlayan araçların yani çocuk kitaplarının yer aldığı bir alandır. Çocuk kitapları; çocuğun yaş düzeyleri, gelişim özellikleri ve gereksinimleri doğrultusunda sanatçı duyarlılığıyla hazırlanmış sözlü ve yazılı uyarılardır. Bu bilinçle, bu alanın uygulayıcıları olarak öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin çocuk edebiyatının çocuğun yaşamındaki yeri ve önemi hakkındaki görüşleri önemli bir konudur. Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemiyle yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 yılı eğitim-öğretim döneminde Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim dalında üçüncü sınıfta öğrenim gören “16 öğretmen adayı” ve aynı bölümde yüksek lisans yapan “4 öğretmen” olmak üzere toplamda 20 kişi oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşmeden yararlanılmıştır. Uzman görüşlerine de başvurularak 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve birebir görüşme yöntemiyle kayıt altına alarak uygulanmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde ise betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda, öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin çocuk edebiyatı dersine bağlı olarak çocuk edebiyatına ilişkin farkındalıklarının olumlu anlamda gelişme gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayları, Öğretmenler, Çocuk Edebiyatı Dersi, Çocuk Kitapları, Çocuk Edebiyatına İlişkin Farkındalık.

1. Giriş

Çocuk edebiyatı, lisans ve lisansüstü düzeyde okutulan bir ders olmasından öte bireyin yaşamını erken çocukluk döneminden hatta doğumdan başlayarak etkileyen önemli bir alandır. Başka bir söyleyişle çocuk edebiyatı, bireyin 0-14 yaş arasında gereksinimleri ve gelişim özellikleri çerçevesinde sanatsal ürünlerle akademik ve kişisel başarısını etkileyen bir süreçtir. Bu bağlamda, ortaokul öğrencilerini yetiştirme sorumluluğu taşıyan öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin çocuk edebiyatına ilişkin görüşleri önemlidir.

Çocuk edebiyatının en temel amacı, bireye okuma sevgisi kazandırmak ve okuma kültürü edindirmektir (Dilidüzgün, 2018; İnce Samur, 2016; Sever, 2010). Bu amaca çocuk edebiyatının nitelikli ürünleri olan çocuk kitaplarıyla ulaşılır. Çocuk kitaplarının niteliğinin yanı sıra bu kitapların hangi yaşta, nasıl okutulması gerektiği de öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin bilmesi gereken bir konudur. İşte bu noktada okuma kültürü edinme süreci, eğitimde yol gösteren bir kavram olarak yer almaktadır. Okuma kültürü edinme süreci ardışık bir süreçtir; birbirine bağımlı ve birbirini bütünleyen becerilerin kazanılmasını gerekli kılar. Aşamalı bir sıra izleyen bu sürecin ilk basamağı, “dinleme alışkanlığı” edinmedir. Bu alışkanlığın ardından, “okuma yazma becerisi” edinilir. Bu beceriyi de “okuma alışkanlığı becerisi”, “eleştirel okuma becerisi” ve “evrensel okur-yazarlık becerisi” izler. (Sever, 2010:24). Bu basamaklar okulöncesi, ilkökul ve ortaokul olmak üzere üçe ayrılır ve okuma sevgisi, okuma alışkanlığı ve okuma kültürü edinme evrelerinden oluşur.

Okuma kültürü, Sever (2007:108)'in belirlemesiyle “Yazılı kültür ürünlerinin dünyasıyla tanışmış; tanıştığı bu dünyanın kendine sunduğu iletileri paylaşma, sınama, sorgulama yeterliğine ulaşmış; bunların sunduğu olanaklarla yaşamayı alışkanlık haline getirmiş bireylerin edinmiş olduğu” davranışlar bütünüdür; Yılmaz (2009:134)'a göre, “Bir bireyin, bir toplumsal grubun ya da bir toplumun okuma eylemi ile ilişkilerinin düzeyi ve niteliği anlamına gelir. Bir başka deyişle, okuma kültürü, sözü edilen

¹ Bu çalışma, 4-6 Mayıs 2018 tarihinde “12th AGP International Humanities and Social Sciences Conference, Prague” adlı kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özet bildiri kitabında yer almıştır.

² Dr. Öğretim Üyesi., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, ozgulince7@gmail.com

birey, grup ya da topluma ait yaşam biçiminin 'okuma' alanına yansıyan bölümüdür. Kısaca okuma kültürü, okuma eylemine ilişkin bireysel ve toplumsal yaşama biçimidir". İnce Samur (2016)'a göre ise, "Yazılı ve görsel kültür ürünlerinden etkilice yararlanan, bu etkileşimle okumayı alışkanlık düzeyinden eleştirel okuma becerisine taşıyan ve bu kazanımlar bütününe doğduğu andan başlayarak bireyin, bireysel ve toplumsal paydada, yaşam biçimine dönüştürmesiyle gerçekleştirdiği davranışlar kümesidir". En genel bağlamda okuma kültürü edinme, bireyin gelişimini her yönden olumlu etkileyen bir süreçtir. Günümüzde donanımlı ve bilgiyi bulmaktan çok kullanabilen insan tipine gereksinim duyulmaktadır. Çağdaş insanı belirleyen özelliklerin başında okur-birey olmanın geldiği de söylenebilir (Dilidüzgün, 2018). Gelişmiş bir toplum olabilmek eleştiren, düşünen ve sorgulayan bellekler yetiştirmekle doğrudan ilişkilidir.

Okulöncesi dönem kitapla tanışma, arkadaşlık kurma ve okuma sevgisinin edinildiği dönemdir. Şen (2010:81), doğum öncesi gelişimden sonra, bedensel, psikososyal, bilişsel ve kişilik gelişimlerinin hızlı olduğu, bazı beceri ve alışkanlıkların temellerinin atıldığı en önemli dönem, doğumdan sonraki ilk yıllardır. Çocuklar 0-1 yaş döneminde çevre etkilerine karşı diğer yaşlara göre daha duyarlıdır. Çünkü kendi yaşamını yönlendirebilecek özellikleri henüz tam olarak gelişmiş değildir. Yaşamını sürdürebilmesinde gerekli olan sağlıklı bakım, beslenme, uyku, temizlik ve korunma gibi fizyolojik gereksinimleri ile ilgi, sevgi, güven, özgür olma, oyun ve yaşatlarıyla bir arada olma gibi psikososyal gereksinimlerinin karşılanması için çocuk, çevresinde bulunan bir yetişkinin desteğine gereksinim duyar. Bu dönemde çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukla doğru uygulamalarla buluşturulması gereklidir. Dowling (2002:139)'e göre, çocuklar için kitap ve öyküler, yetişkinlere göre daha önemli bir rol oynar. Bilindiği gibi, çocuklar güçlü duyulara sahiptir ancak bunları tam olarak anlayamayabilirler ya da açıkça dile getiremezler. Bu nedenle sözcük ve resimleri ile yaş-gelişim düzeylerine uygun kısa öykü kitapları onlara uygun olabilir.

0-2 yaşını tamamlamış ve bebeklikten (4 hafta-2 yıl) ilk çocukluk dönemine geçiş yapan çocukta (Gander ve Gardiner, 2007:127), sözcük dağarcığı ve kavram gelişimi oluşmaya başlar. Öncesinde yetişkinlere doğrudan bağımlı olan çocuk, "ikinci yılda ise konuşmaya başlar ve kişisel kimliğe sahip olmak ister; iki ve üç yaşlarında ise dili bir düşünce aracı olarak kullanabilir" (Yavuzer, 2006:37-38). Sever (2010:29)'e göre, "çocuk kitapları, çocuğun üç yaşına ulaştığı bir dönemde, onlara ana dilinin yapı ve işleyişine ilişkin ilk ipuçlarını sunan, dilin ve çizginin anlatım gücünü ve güzelliğini yansıtabilen görsel ve dilsel uyaranlar olarak çocuğun yaşamında yer edinmeye başlar".

Çocuk kitaplarındaki metinlerin temel önceliği, öğretici olmaktan ziyade, yazınsal süreçleri işleten bilginin yorumlanması sürecidir. Bilgi yalnızca olay ya da durumların listelenmesi değil aynı zamanda diğer gelişimsel özelliklerle de içiçedir (Olson, 2007:16; Hatch, 2010). "Özellikle ilk beş yıl içinde ana-babalar ve okulöncesi öğretmenleri çocuklara otoriter ve baskıya dayalı eğitim uygulamalarından kaçınmalı, psikolojik açıdan sağlıklı bir gelişim için demokratik tutumlar içinde çocuk yetiştirmenin önemini kavramaya çalışmalıdırlar" (Can, 2012:132). Yetişkinlerin bu bağlamda bilinçli olmaları ve çocuk kitaplarını doğru ve etkili kullanmaları bu noktada önemlidir.

Vygotsky, çocuğun gelişen ve çeşitlenen algısıyla sosyal ilişkilerinin arttığını ve toplumdaki yerini kavramaya başladığını belirtir. Aristotle, kişiliğin oluşması ve gelişmesinde kişinin kendisiyle ve çevresiyle doğru iletişim kurmasının önemli olduğuna vurgu yapar (Hall, 2000). Çocuğun okula başlamasıyla özellikle bu durum sınıf ortamında kendini daha çok duyumsatır. Eğitim, öğrenci ve öğretmenin sorumluluğunda yapılandırılan, karşılıklı işleyen bir süreç ve ortak bir girişimdir. Bu süreçte öğrenci öğretmenden, öğretmen öğrenciden ve öğrenciler birbirlerinden birçok şey öğrenirler (Russell, 2009:36). En özlü belirlemeyle, çocuk edebiyatının yaşamsal bir alan olduğunu eğitim bilimcilerin anlaması ve bunu uygulamaya dökmesi gerekir. İşte bu çalışmanın temel sorunsalı da çocuk edebiyatı dersini aynı öğretim üyesinden aynı dönem almış öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin çocuk edebiyatına ilişkin görüşlerini incelemektir.

Alanyazın incelendiğinde "çocuk edebiyatı" anahtar sözcüğü ile ilgili 2018 yılına değin toplam 140 yüksek lisans/doktora tezine ve güncel makalelere ulaşılmıştır. Bu çalışmayla ilişkili olarak ise öğretmenler ve öğrencilerle ilgili çalışmalar üzerinde durulmuş ve kısaca yer verilmiştir. İncelenen çalışmalarda, çocuk edebiyatı dersinin daha çok niteliğinin ve uygulamalarının öğretmenler ve öğrenciler üzerindeki etkileri biçiminde ele alındığı görülmektedir. Uğurelli, (2017), "Üniversitelerde Çocuk Edebiyatı Öğretiminin Öğretim Elemanı, Ders Kitabı ve Öğrenci Başarı Düzeyine Göre Değerlendirilmesi" adlı doktora tezinde, ülkemizde yükseköğretim düzeyinde üniversitelerin hiçbirinde Çocuk Edebiyatı

Kürsüsü olmadığı göz önünde bulundurulursa, öğretim elemanlarının ancak bireysel çabalarla bu alanda uzman olabileceklerini belirtmektedir. Bu konuda Yılmaz (2016), “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Dersine İlişkin Düşünceleri Üzerine Olgubilimsel Bir Araştırma” adlı çalışmada da Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı dersinin içeriğini ve saatini yetersiz buldukları; çocuk edebiyatı dersinde daha aktif olmayı arzu ettikleri; kullanacakları materyallerle, ders dışı etkinliklerle bu derste derinleşmek istedikleri; çocuk edebiyatı dersinin çocuktan bağımsız olamayacağı konusunda bir irade ortaya koydukları söylenebilir. Özözen (2014), “Çocuk Edebiyatı Dersinin Çocuk Gelişimi Programı Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığı Üzerindeki Etkisi” adlı çalışmada kitap okuma alışkanlığının geliştirilebilir olmasında sağlanacak verimli desteklerden birinin de çocuk edebiyatı ve Medya dersinin okutulmasının olabileceği ve bu desteğin öğrencilerin çocuk edebiyatı hakkında bilgi sahibi olmalarını sağladığı görülmüştür.

Kutlu (2011), “Okulöncesi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliliğinin, Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Eskişehir İli Örneği” adlı yüksek lisans tezinde öğretmenlerin çoğunluğu kitapları çocuğa göre biçimsel açıdan değerlendirirken, kitabın boyutu, resim renklerinin canlı ve ilgi çekici olması yazıların puntosu, metin ve resim uyumuna önem vermişlerdir. Turan ve Ulutaş (2016), “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Resimli Öykü Kitaplarının Özellikleri ile Öğretmenlerin Bu Kitapları Kullanma Durumlarının İncelenmesi” adlı çalışmada da anaokullarının %45,3’ünde çocuk kütüphanesi, sınıfların %95,9’unda kitap merkezi bulunduğu, en sık kullanılan 100 kitabın 69’unun yerli, 31’inin ise yabancı yazarlara ait olduğu; kitaplarda çoğunlukla sosyal ilişkiler, özgüven, yardımlaşma ve aile konularına yer verildiği, öğretmenlerin %86,5’inin çocuk edebiyatı dersi aldığı, %29,8’inin çocuk yayınları ile ilgili etkinliklere katıldığı, kitapların, aileler ve okul yönetiminin desteği ile temin edildiği, gün içinde genellikle bir kitap okunduğu, kitap okunduktan sonra öykünün içeriği ve kahramanları hakkında çocuklarla konuşulup tartışıldığı anlaşılmaktadır.

Yazıcı Okuyan (2009), “Türkçe ve Sınıf Öğretmenlerinin Okuma Saatlerinde Kullanılan Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçme Ölçütleri” adlı çalışmada öğretmenlerin okuma saatlerinde kullandıkları kitap seçiminde, özellikle kitapların iç yapı ve eğitsel özelliklerine daha çok önem verdiklerini göstermiştir. Benzer bir çalışmada da Temizkan (2011) “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikleri Algılama Durumları” adlı makalede Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk kitaplarının dış yapısında bulunması gereken özellikler konusunda ortalamanın üzerinde bir bilgi düzeyine sahip oldukları ancak içerik ile dil ve anlatım özellikleri açısından yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları saptanmıştır.

Yakar, Yılmaz ve Arslan (2016), “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı Kavramlarına İlişkin Algıları” adlı çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının edebiyat ve çocuk edebiyatına ilişkin düşüncelerinin işlevle ilgili konularda örtüştüğü; tür, dil, biçim, içerik, yazar/kahraman ve eser isimleri noktasında ayrıştığı belirlenmiştir.

Kolaç, Demir ve Karadağ (2012), “Öğretmen Adaylarının Dil Eğitiminde Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Kullanımına Yönelik Görüşleri” adlı çalışmada öğretmen adayları öykü, masal, ninni, tekerleme, fabl, destan, çizgi roman, bilmece, fıkra, şiir, çocuk dergileri, mâni ve karikatürün dil gelişimini en çok destekleyen metin türleri olduğunu; dil eğitiminde çocuk edebiyatı ürünlerinden bilinçli bir şekilde yararlanılmadığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmen adayları dil eğitiminde çocuk edebiyatı metinlerinden yararlanma konusunda yaşanan sorunları metinlerin tür dağılımının uygun olmaması, lisans eğitiminde kuramsal bilgilere yoğunlaşılması ve uygulamaya yeterince yer verilmemesi, günümüzde çocuk edebiyatı ürünlerinin ortaya çıkarılmaması biçiminde belirtmişlerdir.

Bu çalışmalarda çocuk edebiyatının üniversitelerde bir kürsü olarak yer almadığı ve bu nedenle ders saatlerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Öte yandan öğretmen adaylarının okuma alışkanlığı edinmesinde de çocuk edebiyatı dersinin medya dersi ile ilişkilendirilmesi ve öğretmen adaylarının bilinçlendirilerek okuma alışkanlığı edinmeye karşı isteklendirilmesi üzerinde durulmuştur. Okulöncesi dönemdeki öğretmen adaylarının görüşleri çerçevesinde, çocuk edebiyatı yapıtlarının da çocuğa göre olması ve çocuk edebiyatının temel özelliklerini taşıması gerektiği belirtilmektedir. Türkçe ve sınıf öğretmenliği bölümündeki öğrencilerle yapılan çalışmalar çerçevesinde de öğretmen adaylarının daha çok, çocuk kitaplarının dış yapı özelliği hakkında bilgi sahibi oldukları ancak içerik, dil ve anlatım özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirlenmiştir. Çocuk edebiyatında türlerin öneminden söz edilmiş ve çocuk edebiyatı ürünlerinden bilinçli bir şekilde yararlanılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada ise Türkçe öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin çocuk edebiyatı

alanında yetkin olmaları ve en etkili uygulamalarla bu bilgileri öğrencilerine aktarmaları üzerinde durulmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımından yararlanılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımında odaklanma anlam üzerindedir ve durumlar katılan kişilerin bakış açısı ile değerlendirilir (Robson, 2015). Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Durum çalışması nitelikli araştırma yapmanın en yaygın yollarından biridir (Saban ve Ersoy, 2016; Stake, 2003).

2.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim dalı üçüncü sınıfta öğrenim gören toplam 64 öğretmen adayından alt-orta-üst düzeyde başarı gösteren “16 öğretmen adayı” ve aynı bölümde yüksek lisans yapan toplam 7 öğrenciden “4 öğretmen” olmak üzere maksimum çeşitlilik ile toplam 20 kişi oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşmeden yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken çocuk edebiyatı ile ilgili alanyazın araştırılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık, görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek,1999:283). Uzman görüşlerine de başvurularak son şekli verilen 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve birebir görüşme yöntemiyle kayıt altına alınarak uygulanmıştır. Bu görüşmeler bireysel farklılıklara göre ortalama 20-25 dakika sürmüştür. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde ise betimsel analiz kullanılmıştır.

Uygulama sonrası, yarı yapılandırılmış görüşme kayıtları dinlenerek hiçbir değişiklik yapılmadan ve görüşme numarası verilerek öncelikle hepsi yazılı metin haline getirilmiştir. Çalışmanın geçerli ve güvenilir olmasını sağlayan bazı yaklaşımlar vardır. Bunlardan biri araştırmacı üçgenlemesidir (Creswell, 2014). Bu doğrultuda çalışmanın verileri yazar tarafından kodlanmış, bağımsız iki araştırmacı tarafından da kontrolü sağlanmıştır. Aynı zamanda 20 katılımcının tümü için inceleme işlemi iki ayrı alan uzmanı tarafından bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Görüş ayrılığı olan noktalarda yazarın görüşlerine başvurulmuş ve uzlaşma yoluna gidilmiştir. Değerlendirme sonucunda çıkan sonuçlar Güvenirlik = Görüş Birliği/ Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı formülü (Miles ve Huberman, 2015) kullanılarak hesaplanmıştır. Yapılan güvenirlilik çalışmasının sonucunda araştırmanın genel güvenirliliği %91 olarak belirlenmiştir. Ardından sorulara verilen yanıtlar çözümlenerek kodlanmış ve bu kodlar çerçevesinde ulaşılan sonuçlar frekans ve yüzde değerleriyle birlikte verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının yanıtlarının yazılı metinlerine dönüştürülmüş hali çerçevesinde kodlanan veriler, katılımcıların görüşleri ve kullanım sıklığına göre frekans ve yüzde olarak belirtilmiştir.

Kısaltmalar, Ö:Öğretmen, ÖA: Öğretmen adayı olarak yer almaktadır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, Türkçe öğretmen adaylarından ve öğretmenlerinden çocuk edebiyatına ilişkin görüşme soruları yardımıyla birebir görüşme kayıtlarından elde edilen veriler çerçevesindeki bilgiler tablolştırılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 1

Çocuk Edebiyatı Dersini Almadan Önce Çocuk Edebiyatı Dersine İlişkin Görüşleriniz Nelerdir?

Öğretmen Adayı	Bilgim yoktu,	7	43,75
	Basit bir ders sanıyordum	5	31,25
	Öğretici bir ders sanıyordum	4	25
Öğretmen	Bilgim vardı ama yetersizdi	4	100
Toplam		20	

Tablo 1’den anlaşılacağı gibi çocuk edebiyatı dersini almadan önce çocuk edebiyatına ilişkin görüşler kapsamında öğretmen adaylarından en yüksek oranla 16’sından 7’si (% 43,75) çocuk edebiyatı hakkında daha önce “bilgisinin olmadığını” belirtmiştir. 5 (% 31,25) öğretmen adayı ise çocuk edebiyatını “basit bir ders sanıyordum” ve en az oranla ise 4 (% 25) öğretmen adayı “öğretici bir ders sanıyordum” demiştir. Öğretmenlerin hepsi yani 4’ü (%100) çocuk edebiyatı dersini daha önce aldıklarını ama bilgilerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

- ÖA5: Hayır, yoktu. Sadece çocuk kitapları inceler ve okuruz olarak dar bir görüşe sahiptim.
- ÖA7: Bilmiyordum, tahmin ediyordum. Çocuklara yönelik kitaplar olarak düşünürdüm ama yetersizdi.
- Ö2: Üniversitede aldık. Kitap inceledik, çok kapsamlı ve yeterli değildi.
- Ö4: Lisansta tanıştım. Ama yeterli değildi, bir kitap okudum.

Yanıtlardan da anlaşılacağı gibi öğretmen adaylarının toplam yarısından fazlası daha önce “çocuk edebiyatı hakkında bilgi sahibi olmadığını”; öğretmenlerin tümü ise üniversitede bu dersi almalarına karşın “yeterli bilgiye sahip olmadıkları”nı belirtmişlerdir.

Tablo 2

Çocuk Edebiyatı Dersini Aldıktan Sonra Çocuk Edebiyatının Tanımına İlişkin Görüşleriniz Nelerdir?

Öğretmen Adayı	Okuma sevgisi, alışkanlığı ve kültürü kazandırmak	10	62,5
	Çocuğun dünyasına seslenmek	5	31,25
	Estetik bilinç kazandırmak	1	6,25
Öğretmen	Okuma isteği arttırmak	3	75
	Çocuğun dünyasına seslenmek	1	25
Toplam		20	

Tablo 2’den anlaşılacağı gibi çocuk edebiyatı dersini aldıktan sonra çocuk edebiyatının tanımına ilişkin görüşleri sorulduğunda, en yüksek oranla öğretmen adaylarının 16’sından 10’u (% 62,5) “okuma sevgisi, alışkanlığı ve kültürü kazandırmak” olarak belirtmiştir. Daha az oranla ise öğretmen adaylarının 5’i (% 31,25) “çocuğun dünyasına seslenmek” ve en az oranla 1’i (% 6,25) “estetik bilinç kazandırmak” olarak dile getirmiştir. Öğretmenlerin ise en yüksek oranla 3’ü (% 75) “okuma isteği arttırmak” olarak belirtmiştir.

- ÖA3: Çocuk edebiyatı estetik bilinç sağlar.
- ÖA4: Çocukta okumayı gereksinim haline getirmek, sevdirmek, alıştırmak, okuma kültürü kazandırmak.
- Ö1: Öğretmenler ve öğrenciler açısından iki boyutludur. Öğretmenler, yetkinliğe ulaşmalı. Çocuklar açısından da onların dünyasına nasıl ulaşılacağı düşünülmelidir.
- Ö2: Asıl amacı, okumada isteği arttırmak. Nitelikli kitaplarla zevkli hale getirmek okumayı. Çocuk duyarlılığıyla oluşturulmalı.

Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin toplam yarısından fazlası, çocuk edebiyatı dersinin okuma kültürü kazandırmak, okuma isteği arttırmak olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazında da çocuk edebiyatının en temel amacı, çocukta okuma bilinci ve okuma kültürü kazandırmaktır. Bu bağlamda çocuk edebiyatı dersini alan öğretmen adaylarında ve öğretmenlerde dersin tanımına ilişkin edinim sağlandığı belirlenmiştir.

Tablo 3

Çocuk Edebiyatının Amacı ya da Amaçları ile İlgili Görüşler

Öğretmen Adayı	Nitelikli kitap seçmek	11	68,75
	Çocuğa göre kitaplar seçmek	4	25
	Okulöncesinde çocukları kitaplarla buluşturmak	1	6,25
Öğretmen	Çocuğa göre kitapları seçmek ve önermek	2	50
	Yaşamsal gereklilik	1	25
	Dil bilinci kazandırmak	1	25
Toplam		20	

Tablo 3'ten anlaşılacağı gibi çocuk edebiyatının amacı ya da amaçları ile ilgili görüşleri kapsamında öğretmen adaylarının 16'sından 11'i (% 68,75) en yüksek oranla "yaş ve gelişim özellikleri açısından nitelikli kitap seçmek" olarak belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının 4'ü (% 25) "çocuğa göre kitaplar seçmek" ve 1'i (% 6,25) ise "okulöncesinde çocukları kitaplarla buluşturmak" olarak dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin 2'si (% 50) ise çocuk edebiyatının amacının "çocuğa göre kitapları seçmek ve önermek" olarak belirtmişlerdir. Çocuk edebiyatının amacı olarak % 25 ile diğer görüşler ise "yaşamsal gereklilik ve dil bilinci kazandırmak" olarak dile getirilmiştir.

- ÖA2: Okuma sevgisi kazandırırken daha bilinçli olmak, yaş düzeylerine göre okuma kültürü edindirme süreçleri ve hazırbulunmuşlukları göz önüne alınmalı.
- ÖA14: Çocuğun doğumundan itibaren nitelikli metinlerle buluşturulması. Öncelikle resimli kitaplarla tanıştıracakız, gereksinimlerine uygun şiddet içermeyen, onları yaşamdan soyutlamadan. Ben de üniversitede okumayı sevdim, öncesinde hiç okumuyordum.
- Ö1: Çocuk gerçekliğine uygun kitaplar seçilmeli, çocuk eseri nitelikli, düzgün olmalı, çocukta anadili bilinci uyandırması için, sadece yazılı değil, görsel ve işitsel öğelerden de yararlanılmalı.

Çocuk edebiyatının en temel amacı, bireye okuma kültürü edindirmektir. Bu amaçla da kitapların öncelikle bireyin yaş ve gelişim özelliklerine göre seçilmesi gerekir. Bu bağlamda dersin amacına ilişkin öğretmen adaylarının çoğunluğunun "yaş ve gelişim özellikleri açısından nitelikli kitap seçmek"; öğretmenlerin çoğunluğunun ise "çocuğa göre kitapları seçmek ve önermek" olarak dile getirmeleri her iki katılımcı grubunda da dersin amacına yönelik bir farkındalık olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4

Çocuk Edebiyatını Bir Öğretmen/ Öğretmen Adayı Olarak Türkçe Derslerinde "Nerede" veya "Nasıl" Kullanıldığına İlişkin Görüşler

Öğretmen Adayı	Kitap önermeden önce kendim okurum	9	56,25
	Nitelikli kitaplar okutup, sınıfta sundururum	2	12,5
	Yaş ve gelişim düzeylerine uygun kitap öneririm	2	12,5
	Çocuğun ilgi alanına göre kitap öneririm	2	12,5
	Derste yaptığımız gibi eğlenceli hale getiririm	1	6,25
Öğretmen	Nitelikli kitaplardan seçerim ve öneririm	3	75
	Başlık, görseller ve konulara önem veririm	1	25
Toplam		20	

Tablo 4'te görüldüğü gibi "çocuk edebiyatını bir öğretmen/ öğretmen adayı olarak Türkçe derslerinde "nerede" veya "nasıl" kullanıldığına ilişkin görüşler" sorusu çerçevesinde öğretmen adaylarının en çok

oranla 16'sından 9'u (% 56,25) "kitap önermeden önce kendim okurum" demiştir. 2'ser (% 12,5) öğretmen adayı, "nitelikli kitaplar okutup, sınıfta özgürce sunmalarını sağlarım", yaş ve gelişim düzeylerine uygun kitap öneririm" ve "çocuğun ilgi alanına göre kitap öneririm" yanıtlarını vermişlerdir. 1 (% 6,25) öğretmen adayı ise "derste yaptığımız gibi eğlenceli hale getiririm" yanıtını vermiştir. Öğretmenlerden ise en çok oranla 4 kişiden 3'ü (% 75) "nitelikli kitaplardan seçip önce kendim okurum, sonra öneririm" yanıtını vermişlerdir.

- ÖA12: Kitapları önceden okurum. Öneririm. Takip ederim öğrencileri.
- ÖA14: Tabii kesinlikle faydalanmamız lazım. Öğrendiklerimiz kadarıyla önce metinleri nitelikli seçmemiz lazım, eleştirebilmemiz lazım, önce kendimiz okumamız, daha sonra çocuklara önermemiz lazım.
- ÖA16: Şimdi bile çevremdeki çocuklardan başladım. Çok pratik bilgiler. Aklıma diyelim bir soru takılıyor, yardımcı olduğum öğrenciyle, diğer derste sizinle tartışırken cevabını buldum.
- Ö1: Kullanmaya çalışıyorum, özellikle bu dersi aldıktan sonra daha dikkatli davranıyorum. Çocuklara artık nitelikli olmayan kitapları önermiyorum. Öncelikle kendim okuyorum, sonra tavsiye diyorum. Derslerde de farklı metinler seçmeye ve uygulamaya başladım. Çocuk gerçekliğine hitap eden, onlarda farklı bakış açısı kazandıracak kitaplar.
- Ö2: Görseller ilk dikkati çeker. Başlık da tabii. Konular, Bir Şeftali Bin Şeftali mesela. Onun sayesinde empati yapmayı öğrendim, yaşam serüveni. Elimden geldiği kadar ders kitabıyla beraber götürüyorum. Etkinliklerle Türkçe Öğretimi kitabı mesela başucu kitabım, hep yararlanıyorum.

Yanıtlar çerçevesinde öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin nitelikli kitaplar seçebilmeleri ve özellikle öğrencilerine bu kitapları önermeden önce kendilerinin okuması gerektiğine ilişkin bilinç oluşturmaları çocuk edebiyatı dersinin işlevini yerine getirmesi bakımından da önemli bir veridir. Öğretmen adaylarının hizmet öncesinde bu bilgiye sahip olmaları, özellikle "kitap önermeden önce kendim okurum" bilincine ulaşmaları ileride öğrencilerine nitelikli kitaplar önermeleri açısından önemli bir bulgudur. Öğretmenlerin lisans düzeyinde çocuk edebiyatı dersini almalarına karşın, öğrencilerine "kitap önermeden önce kendilerinin okuması" gerektiği bilincine ancak yüksek lisans düzeyinde ulaşmaları önemli bir veridir. Çünkü öğretmenlerin öğrencilerine kitap önermeden önce o kitabı okumaları gerekir. Başka bir söyleyişle bu durum, lisans düzeyinde çocuk edebiyatı dersinin nitelikli işlenmesi ve öğrencide çocuk edebiyatına ilişkin farkındalık oluşturulması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tablo 5

Çocuk Edebiyatının Günlük Yaşamlarına Olan Etkisi İle İlgili Görüşleri

Öğretmen	Nitelikli kitap seçebiliyorum	9	56,25
Adayı	Çocukların bakış açısını anladım	4	25
	Yaratıcılığım gelişti	1	6,25
	Bu alanın çok geniş olduğunu anladım	1	6,25
	Etkilemedi	1	6,25
Öğretmen	Çocuk ed. çok zengin bir alandır	3	75
	Çocuk ed. küçümsenmemelidir	1	25

Tablo 5'te görüldüğü gibi "çocuk edebiyatının günlük yaşamlarına olan etkisi ile ilgili görüşleri" çerçevesinde öğretmen adaylarının en çok oranla 16'sından 9'u (% 56,25) "nitelikli kitap seçebiliyorum" yanıtını vermişlerdir. Diğer yanıtlar ise 4 (% 25) öğretmen adaylarının "çocukların bakış açısını anladım", 1'er (% 6,25) öğretmen adaylarının "yaratıcılığım gelişti", "bu alanın çok geniş olduğunu anladım" ve "etkilemedi" olarak yer almıştır. Toplamda 4 öğretmenden 3'ü (% 75) "çocuk edebiyatının çok zengin bir alan olduğunu anladım" ve 1'i (% 25) ise "çocuk edebiyatının küçümsenmemesi gerektiğini anladım" yanıtını vermişlerdir.

- ÖA4: Okuma eğitimi dersiyse birlikte çocuk edebiyatı dersi birbirini destekledi. Artık bir kitapçıya gittiğimde bir kitabı nasıl seçebilirim diye düşünebiliyorum, fikirler sunmaya başladım arkadaşlarıma. Kitapların içini karıştırdığımda daha iyi anlayabiliyorum, kardeşlerime yakın çevremdeki çocuklara öneriler getirebiliyorum. Fark etmeden gizilgüç olarak bize katkı sağlamış.

Mesela kimya okuyan bir arkadaşım hiç kitap okumuyordu, ona ilgi alanına uygun olarak kitaplar önerdim.

- ÖA12: Çocuk edebiyatı hakkında geniş bir bilgiye sahip oldum. Bu dersi almasaydım yanlış kitap önerebilirdim çocuklara. Okuma sevgisini kaybedebilirdi çocuk. Bu açıdan çok önemli bir gelişim yarattı.
- Ö1: Çocuk edebiyatının gerçekten çok zengin bir alan olduğunu fark ettim. İnsanlar bu alanda gerçekten çabalyor. Çünkü çocuklar değerli. Sadece dilbilgisini anlatıp çıkacağımız unsurlar değil. Bunu fark ettim. Bizler de öğretmenler olarak özellikle daha çok çabalamalıyız, bilinçli olmalıyız.
- Ö3: Sanatçıların oluşturduğu resimlerle yapılmış kitaplarla bulduğumda benim bile resim yapma isteğim arttı. Derslerimde öğrencilerimi de bu yönde teşvik etmeye başladım.

Verilen yanıtlar çerçevesinde, nitelikli kitap seçebilme yetisine ulaşmak hem öğretmen adayları hem de öğretmenler açısından önemlidir. Çünkü nitelikli kitap seçebilmek nitelikli okur olma sürecini de doğrudan etkiler. Diğer yanıtlar ise çocuk edebiyatının yaratıcılık, derinlik, genişlik, çocuk bakış açısı gibi kavramlarına yönelik olarak verilen dikkat çekici dönütlerdir. 1 öğretmen adayının günlük yaşamıma bir etkisi olmadı yanıtları da bireysel farklılıkları göz önüne alma açısından üzerinde durulmalıdır.

Tablo 6

Çocuk Edebiyatının Birey Yaşamındaki Önemine İlişkin Görüşler

Öğretmen	Öğretmenler için gereklidir	8	50
Adayı	Aileler ve çocuklar arasındaki köprüdür	3	18,75
	Herkes için gereklidir	3	18,75
	Çocuklar için gereklidir	1	6,25
	Yaratıcı ve eleştirel düşünme kazandırır	1	6,25
Öğretmen*	Üniversitede daha nitelikli verilmelidir	4	100
Toplam		20	

Tablo 6'da görüldüğü gibi "çocuk edebiyatının birey yaşamındaki önemine ilişkin görüşler" sorusu çerçevesinde 16 öğretmen adayından 8'i (% 50) "öğretmenler için gereklidir" yanıtını vermişlerdir. 3'er (% 18,75) öğretmen adayları "aileler ve çocuklar arasındaki köprüdür" ve "herkes için gereklidir"; 1'er (% 6,25) öğretmen adayları "çocuklar için gereklidir" ve "yaratıcı ve eleştirel düşünme kazandırır" yanıtını vermişlerdir. Öğretmenlerin hepsi (% 100) ise "lisans düzeyinde daha nitelikli ve kapsamlı verilmelidir" görüşünde yoğunlaşmıştır.

- ÖA5: Gerekli. Gerçekten çok sevdim. Bizler yetişkiniz. İlerde çocuklar da yetişkin olacak. Aile ve çocuk arasındaki iletişim sağlayan bir köprüdür. Toplum için en önemli öge iletişim kurmak. Her ebeveyn kendi çocukları hakkında yazı yazmalı, çocuk ailesi hakkında kitap yazmalı. Ülkemizde bu gibi şeylere önem verilmiyor. Aileler bilinçlendirilmeli.
- ÖA13: Bu dersi almadan önce çocuk edebiyatını sadece Pinokyo vs. ile biliyordum. Ancak bu alan çok genişmiş. Adını duymadığım yazarları, kitapları tanıdım. İçimdeki çocuğu fark ettim, zevk almaya başladım. Hayal dünyası olarak farklı gözlerle bakmayı öğrendim. Geçmişe özlem duyduğumu fark ettim.
- Ö2: Günlük yaşamımda çocuk kitapları okumaya başladım, daha önce okumamıştım. Kütüphanemde artık çocuk kitaplarına da yer vermeye başladım. Zamanı geldiğinde kendi çocuğuma tavsiye edebileceğim kitaplar olmasını istiyorum. Ancak bu ders üniversitede daha kapsamlı verilmeliydi.
- Ö3: Erken dönemde alınmalı. Belki bir sene değil, iki hatta üç sene alınmalı üniversitelerde. Atandığımda her açıdan öğrencime kitaplar önerebilecek, çocuk edebiyatında yetkin bir öğretmen olarak alana başlamalıydım ama böyle bir eğitim verilmiyor. Öğrenciliğimde tek kitap inceledim ben. Bu dersin öneminin anlaşılabilmesi için kitap okumanın öneminin anlaşılması gerekiyor.

Yaklaşık dört yılda anladım ki öncelikle velilerden başlanılmalı. Okuma projesi başlatılmalı, öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasında. Rastgele kitap seçmektense bilinçlenip, kitap okuyarak bu alanda kendilerini geliştirmeleri sağlanmalı.

Yanıtlar incelendiğinde, çocuk edebiyatı dersinin öğretmenler ve öğretmen adayları için çok gerekli olduğu ve lisans düzeyinde bu dersin daha kapsamlı ve nitelikli verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, hizmet öncesi dönemde olan Türkçe öğretmen adaylarının ve eğitim-öğretimde yer alan Türkçe öğretmenlerinin çocuk edebiyatı dersine ilişkin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Başka bir söyleyişle çocuk edebiyatının bireyin okuma kültürü edinmesinde yaşamsal bir yeri olduğu düşünüldüğünde, alandaki öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bu konuda bilinçlenmeleri ve onlarda bir farkındalık oluşup oluşmadığı önemli bir konudur. Bu amaçla sorulan sorulara verilen yanıtlara ilişkin ortaya çıkan görüşler aşağıda belirtilmiştir:

- Çocuk edebiyatı dersini almadan önce çocuk edebiyatı dersine ilişkin bir görüşe sahip olup olmadıklarıyla ilgili soruya verilen yanıtlara göre, öğretmen adaylarının % 43,7'sinin "daha önce çocuk edebiyatı hakkında bilgi sahibi olmadığı"; öğretmenlerin ise "lisans düzeyinde bu dersi almalarına karşın yeterli bir bilgiye sahip olmadıkları" saptanmıştır. Bu veri, önemli bir noktayı gözler önüne sermektedir. Öğretmen adaylarının lisans düzeyinde çocuk edebiyatı dersi hakkında bilinçlendirilmesi, ileride öğretmen olduklarında çocuk edebiyatının öğrencilere aktarılması konusunda bir dönüm noktası taşımaktadır. Başka bir söyleyişle çocuk edebiyatı, nitelikli çocuk kitaplarının çocuklarla buluşturulması ve onların nitelikli okur olmalarında önemli bir alandır. Bu bağlamda çocuk edebiyatı, çocuklarla üniversiteden önce hatta okulöncesinde tanıştırılmalıdır (İnce Samur, 2014; Martins and Marques, 2010; Sever, 2010).
- Çocuk edebiyatı dersini aldıktan sonra çocuk edebiyatını nasıl tanımladıklarına ilişkin soruya verilen yanıtlara göre, öğretmen adaylarının % 62,5'i ve öğretmenlerin % 75'i, çocuk edebiyatı dersini "okuma kültürü kazandırmak, okuma isteği arttırmak" olarak tanımlamışlardır. Bu bağlamda çocuk edebiyatının anlamına ilişkin öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin farkındalık edindikleri görülmektedir.
- Çocuk edebiyatının amacı ya da amaçları nedir sorusu kapsamında verilen yanıtlara göre, öğretmen adaylarının % 68,7'si "yaş ve gelişim özellikleri açısından nitelikli kitap seçmek", öğretmenlerin % 50'si "çocuğa göre kitapları seçmek ve önermek", diğer % 50'si ise "yaşamsal gereklilik" olarak dile getirmiştir. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin, çocuklara okuma kültürü edindirebilmek için çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine uygun nitelikli kitaplarla buluşturulması gerektiğine ilişkin verdikleri yanıtlar oldukça önemlidir. Çünkü bu görev ve sorumlulukta olan eğitimcilerin çocuklara yararlı olacakları ve onları okur yapma sürecinde bilinçli davranacakları öngörülmektedir. Öte yandan iki öğretmenin çocuk edebiyatı dersinin amaçlarından birini yaşamsal gereklilik olarak belirtmesi de çocukların okuma kültürü edinmesine ilişkin önemli dönütlerdir.
- Çocuk edebiyatını bir öğretmen ya da öğretmen adayı olarak Türkçe derslerinde "nerede" veya "nasıl" kullanırsınız, sorusu kapsamında verilen yanıtlara göre, öğretmen adaylarının % 56,2'si "kitap önermeden önce kendim okurum"; öğretmenlerin % 75'i ise "nitelikli kitaplardan seçip önce kendim okurum, sonra öneririm" yanıtını vermişlerdir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin, derste kitap okutmadan önce kitapları okumaları gerektiği bilincine ulaştıkları saptanmıştır. Öğrencilere kitap önermeden önce eğitimcilerin o kitabı mutlaka okuması ve çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olup olmadığını belirlemesi gerektiği hem alanyazında hem de derslerde sıklıkla vurguladığımız bir konudur.
- Çocuk edebiyatının günlük yaşamlarına olan etkisi ile ilgili görüşleri, kapsamında verilen yanıtlara göre, öğretmen adaylarının en çok oranla 16'sından 9'u (% 56,2) "nitelikli kitap seçebiliyorum" yanıtını vermişlerdir. Diğer yanıtlar ise 4 (% 25) öğretmen adayı "çocukların bakış açısını anladım", 1'er (% 6,25) öğrenci "yaratıcılığım gelişti", "bu alanın çok geniş olduğunu anladım" ve "etkilemedi" olarak yer almıştır. Toplamda 4 öğretmenden 3'ü (% 75) "çocuk edebiyatının çok zengin bir alan olduğunu anladım" ve 1'i (% 25) ise "çocuk edebiyatının küçümsenmemesi gerektiğini anladım" yanıtını vermişlerdir.

- Çocuk edebiyatının birey yaşamındaki önemine ilişkin görüş ve önerileriniz nelerdir, sorusu kapsamında verilen yanıtlara göre, öğretmen adaylarının % 50'si "öğretmenler için gereklidir"; öğretmenlerin % 100'ü yani tümü ise "lisans düzeyinde daha nitelikli ve kapsamlı verilmelidir" yanıtını vermişlerdir. Bu bağlamda öğretmen adayları çocuk edebiyatını bir gereklilik olarak görürken, öğretmenler ise lisans düzeyinde yüksek lisansta olduğu gibi daha derinlemesine ve nitelikli verilmesi gerektiği görüşündedirler.

Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde çocuk edebiyatıyla ilgili olarak öğretmenler ve öğretmen adayları ile her eğitim-öğretim kademesinde çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Turan ve Ulutaş, 2016; Yakar, Yılmaz ve Arslan, 2016 Yılmaz; 2016; Kolaç, Demir ve Karadağ, 2012; Özözen, 2014; Kutlu, 2011; Temizkan, 2011; Yazıcı Okuyan, 2009). Bu çalışmalarda öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çocuk edebiyatının temel ilkelerinden dış yapı özelliği hakkında bilgi sahibi oldukları ancak kitapların içerik özellikleri hakkında yeterli donanımda olmadıkları saptanmıştır. Bu çalışmada ise öğretmen adaylarının çocuk edebiyatının temel özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları; nitelikli çocuk kitabı seçebildikleri; öğrencilerinin yaş ve gelişim özelliklerine göre kitap önerebilme yetkinliğine ulaştıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda bu çalışmanın öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin, çocuk edebiyatı alanında kuramsal ve uygulama açısından yeterli donanıma ulaşmalarını, çocuk edebiyatını günlük ve mesleki yaşamlarında bilinçle kullanabilmelerini kendi görüşleriyle ortaya koyması bakımından önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin görüşlerine göre çocuk edebiyatı, bir ders olmasından öte kişinin bireysel ve mesleki yaşamını etkileyen bir süreç olduğu ortaya konulmuştur. Başka bir söyleyişle, bu çalışmayla lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alan öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin, okuma kültürü edinme sürecinde temel araç olan çocuk edebiyatı hakkında farkındalık oluşturdıkları ortaya konulmuştur.

Çalışma bağlamında öğretmen adaylarına çocuk edebiyatıyla ilgili kuramsal ve uygulamalı bilgilerin yalnızca bir dönem (3.sınıf) değil, en azından son sınıfta da staj yapılırken verilmesi; öğretmenlere ise güncel bilgileri takip edebilmeleri ve bilgilerini yenilemeleri açısından çocuk edebiyatıyla ilgili belirli periyotlarda alan uzmanları tarafından hizmet içi eğitim verilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Can, G. (2012). *Kişilik gelişimi. Eğitim psikolojisi*. B. Yeşilyaprak. (Ed.). PegemA Yayıncılık: Ankara.
- Creswell, J. W. (2014). *Nitel araştırma yöntemleri (Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları)* (S. B. Demir, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını*. Tudem Yayınları: İzmir.
- Dowling, M. (2002). *Young children's personal, social and emotional development*. Paul Chapman Publishing: London.
- Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (2007). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Yay. Haz. B. Onur). İmge Kitabevi: Ankara.
- Hall, S. (2000). *Using picture storybooks to teach character education*. Oryx Press: Arizona.
- Hatch, J. A. (2010). Rethinking the relationship between learning and development: teaching for learning in early childhood classrooms. *The Educational Forum*. (74), 258-68.
- İnce Samur, A.Ö. (2014). *Bireylere Okuma Kültürü Edindirme İzlenesi (0-14 Yaş)*. Yayımlanmış (bir bölümü) doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İnce Samur, A. Ö. (2016). *Okuma Kültürü Nasıl Kazandırılır/ Okulöncesi Dönem (0-6 Yaş)*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Kolaç, E., Demir, T. & Karadağ, R. (2012). Öğretmen adaylarının dil eğitiminde çocuk edebiyatı metinlerinin kullanımına yönelik görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161, 1-18.
- Kutlu, S. (2011). *Okulöncesi çocuk edebiyatı yapıtlarındaki resimlerin çocuğa göreliğinin, öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: Eskişehir ili örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Martins, A. B. & Marques, A. (2010) "Promoting a Reading Culture in School Community: How to Engage Reading Activities Cross Curricula, Directors, Teachers, Students, Parents, Administrative Services, Local Authorities, Public Libraries and Other Partners-Relating a Project". Diversity Challenge Resilience: School Libraries in Action Proceedings of the 12th Biennial School Library Association of Queensland, the 39th International Association of School Librarianship Annual Conference Incorporating the 14th International Forum on Research in School Librarianship, Brisbane QLD, Australia.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Akgül ve A. Ersoy, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Olson, D. (2007). *Jerome bruner the cognitive revolution in educational theory. continuum International Publishing Group: London, New York:*

- Özözen, M. (2014). Çocuk edebiyatı dersinin çocuk gelişimi programı öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 51-62.
- Robson, C. (2015). Bilimsel Araştırma Yöntemleri- Gerçek Dünya Araştırması. (Çev. Ed. Çınkır, Ş.ve Demirkasımoğlu, N.). Anı Yayıncılık: Ankara.
- Russell, D. L. (2009). *Literature for children*. Pearson Education Publishing: London.
- Saban, A. & Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Sever, S. (2007). Okuma Kültürü Edinme Sürecinde Türkçe Öğretiminin Sorumluluğu. Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı. Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Sever, S. (2010). Çocuk ve Edebiyat. Ankara: Tudem Yayıncılık.
- Stake, R. E. (2003). Case studies. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 134-164). Sage Publications: Thousand Oaks, CA
- Şen, S. (2010). *Okul öncesi eğitime giriş*. G. Haktanır. (Ed.). Anı Yayıncılık: Ankara.
- Temizkan, M. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikleri algılama durumları. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 339-357.
- Turan, F. & Ulutaş, İ. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki resimli öykü kitaplarının özellikleri ile öğretmenlerin bu kitapları kullanma durumlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 21-45.
- Uğurelli, Y. Ö. (2017). *Üniversitelerde çocuk edebiyatı öğretiminin öğretim elemanı, ders kitabı ve öğrenci başarı düzeyine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yakar, Y. M., Yılmaz, O. & Arslan, M. A. (2016). *türkçe öğretmeni adaylarının edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarına ilişkin algıları*. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, (17), 95-105.
- Yavuzer, H. (2006). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Yazıcı Okuyan, H. (2009). Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin okuma saatlerinde kullanılan çocuk edebiyatı ürünlerini seçme ölçütleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(18), 135-159.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi: Ankara.
- Yılmaz, B. (2009). Çocuklarda Okuma Kültürünü Geliştirmede Ebeveyn ve Öğretmenin Rolü. Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu. Ankara: Eğitim Sen Yayını, 133-140.
- Yılmaz, O. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı dersine ilişkin düşünceleri üzerine olgubilimsel bir araştırma. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31): 33-59.